

DOI: 10.30890/2567-5273.2024-31-00-035

УДК 378.1.37:014.3:004.738

**SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SUPPORT OF THE
PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS WITHIN THE LIMITS
OF SCIENTIFIC COOPERATION
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В МЕЖАХ НАУКОВОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА**

Shabala Y.A. / Шабала Ю. А.

*доктор філософії, доцент/ PhD in Pedagogy, Associate Professor
ORCID: 0000-0001-5696-3939*

*SIHE «University of Educational Management»
of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,
Kyiv, 52-A, Sichovyh Striltsiv, 04053
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України,
Київ, Січових Стрільців, 52-А, 04053*

***Анотація.** У статті теоретично обґрунтовано та проаналізовано приклад практичного досвіду запровадження технології науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників в межах наукового співробітництва між ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН та КУ «Прилуцький центр професійного розвитку педагогічних працівників» Прилуцької міської ради Чернігівської області, що обумовлено кризовими умовами (пандемія COVID-19 та воєнний стан), запитами інноваційного суспільства та глобальними технологічними змінами. Проведено опитування з метою виявлення потреб та запитів педагогічних працівників щодо науково-методичного супроводу професійного розвитку. Визначено та проаналізовано етапи науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників в межах наукового співробітництва.*

***Ключові слова:** науково-методичний супровід, технологія науково-методичного супроводу, науково-методичний супровід в межах наукового співробітництва, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, КУ «Прилуцький центр професійного розвитку педагогічних працівників» Прилуцької міської ради Чернігівської області.*

Вступ. Виклики, що постали перед освітньою системою України, зумовлені кризовими умовами (пандемія COVID-19 та воєнний стан), швидкими темпами цифрової трансформації змісту освіти та науки та затребуваністю суспільства в

освітніх інноваціях вимагають від усіх учасників освітнього процесу взаємодії та співпраці, а також відповідної науково-методичної перепідготовки педагогічних працівників під «Освіту 4.0». У цьому контексті актуалізується потреба у запровадженні технології науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників в межах наукового співробітництва, що в свою чергу сприятиме безперервному професійному розвитку педагогічних працівників та підвищенню якості освіти в цілому.

Основний текст.

У процесі обґрунтування теоретичних основ науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників до уваги взято концептуальні ідеї, положення, викладені у наукових працях відомих вчених, а саме: М. Бирки [1] (теорія та практика професійного розвитку вчителів природничо-математичних дисциплін у післядипломній освіті); Н. Гущиної [2], Л. Чернікової [9] (науково-методичний супровід розвитку цифрової компетентності та ІТ-компетентності вчителів); В. Олійника (тенденції розвитку післядипломної освіти в умовах трансформації суспільства) [4]; О. Папач [5], В. Сидоренко [6], Т. Сорочан [7] (зміст, підходи, функції, інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти); Т. Сорочан [3] (проблеми і перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах розбудови Нової української школи та експерієнс-технології професійного розвитку педагогів у відкритому університеті); розвиток цифрової екосистеми у сфері освіти і науки: цифрові тренди сьогодення [10] .

У результаті аналізу науково-методичних праць встановлено, що чимало досліджень стосуються проблеми науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників, проте питання науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників в межах наукового співробітництва залишаються недостатньо дослідженими.

Феномен науково-методичного супроводу діяльності педагога, традиційно притаманний вітчизняній системі педагогічної освіти, наповнюється новими

функціями і змістом в умовах розбудови Нової української школи. Реалізація завдань Нової української школи передбачає цілеспрямовану роботу щодо формування рівноправного партнерства у професійній взаємодії педагогів із різним рівнем наукової підготовки та практичного досвіду. Учасниками такої професійної педагогічної взаємодії можуть бути: керівники освіти різних рівнів, науковці, методисти, консультанти, учителі, психологи, вихователі, учні, представники педагогічної громадськості, тобто всі суб'єкти освітньої діяльності. Науково-методичний супровід як технологія ґрунтується на взаємодії партнерів, є творчою лабораторією набуття компетентностей і спільних пошуків кращих моделей професійної педагогічної діяльності [7]. Нове розуміння науково-методичного супроводу полягає в тому, що науково-методичний супровід є професійною педагогічною взаємодією суб'єктів освітньої діяльності, необхідними умовами якої є добровільність і партнерство, визначальними ознаками – особистісний і професійний розвиток керівників і учасників освітнього процесу, а результатом – якісно новий рівень освіти [8, с.67].

Дослідження ґрунтується на необхідності запровадження технології науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників в межах наукового співробітництва, що обумовлено кризовими умовами (пандемія COVID-19 та воєнний стан), запитами інноваційного суспільства та глобальними технологічними змінами. Інноваційні напрями розвитку цифрового суспільства потребують від сучасних педагогічних працівників широкого спектра компетенцій і можливостей їхнього безперервного професійного розвитку. Адже, орієнтація на інновації визначає діяльність не лише високотехнологічних і наукових галузей, але й системи освіти, рівень якої поряд з інноваційною економікою країни є показником її конкурентоздатності на світовому ринку. Завдяки теоретичному обґрунтуванню технології науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників в межах наукового співробітництва між ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН та КУ «Прилуцький центр професійного розвитку педагогічних працівників» Прилуцької міської ради Чернігівської області

можливе формування інноваційного середовища, в якому реалізовуватимуться спільні креативні ідеї, ефективна співпраця, неформальне спілкування, посилюватиметься практична спрямованість науково-педагогічних досліджень, з'являтимуться нові форми та моделі науково-методичного супроводу тощо. Це створить відкрите середовище для забезпечення мобільності, конкурентоздатності фахівців та гнучкості їхньої підготовки, з огляду на швидкозмінні вимоги національного та міжнародного ринків праці.

Отже, технологія науково-методичного супроводу сприяє перетворенню перспективної ідеї на конкурентоспроможний продукт завдяки партнерським стосункам, без активного втручання ззовні, стимулює професійний і особистісний розвиток, зумовлює раціональне використання наявних ресурсів [8, с.83].

У нашому дослідженні науково-методичний супровід професійного розвитку педагогічних працівників в межах наукового співробітництва між ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН та КУ «Прилуцький центр професійного розвитку педагогічних працівників» Прилуцької міської ради Чернігівської області розглядаємо як провідну технологію, яка ґрунтується на взаємодії партнерів, має певну послідовність дій у наближенні до кінцевого результату та дозволить: 1) врахувати індивідуальні потреби та запити педагогічних працівників, що в свою чергу забезпечить їм можливість безперервного професійного розвитку, використовуючи нові підходи та інноваційні методи навчання; 2) забезпечити педагогічних працівників доступом до актуальних наукових досліджень, публікацій, журналів, веб-ресурсів, електронної бібліотеки НАПН України (кафедра філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти), що в свою чергу допоможе їм удосконалити свої професійні навички і набути нові знання в межах наукового співробітництва; 3) проводити різні науково-методичні заходи (семінари, вебінари, конференції, тренінги, коворкінги, бранчі тощо), де педагоги можуть обмінюватися своїм практичним досвідом, вивчати нові підходи до навчання та отримувати конкретні рекомендації щодо методик та завдань.

10 квітня 2023 року підписано договір про наукове співробітництво між ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України в особі Миколи Олексійовича Кириченка, ректора ДЗВО «Університет менеджменту освіти» та КУ «Прилуцький центр професійного розвитку педагогічних працівників» Прилуцької міської ради Чернігівської області (директор - Світлана Миколаївна Чернякова).

Предметом договору є наукове співробітництво з метою здійснення науково-дослідної роботи кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «УМО» за темою «Теоретико-методичні засади професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти», яка виконується в межах науково-дослідної роботи ЦШО «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (номер державної реєстрації НДР 0120U104637 від 30.10.2020).

Оскільки технологія розкриває певну послідовність дій у наближенні до кінцевого результату, то визначимо етапи науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників в межах наукового співробітництва між ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України та КУ «Прилуцький центр професійного розвитку педагогічних працівників» Прилуцької міської ради Чернігівської області.

Мотиваційно-ціннісний етап (квітень 2023 року) передбачав вхідну діагностику, яка виявила професійні потреби, мотиваційну готовність та прагнення до безперервного професійного розвитку.

На цьому етапі проведено опитування з метою виявлення потреб та запитів педагогів щодо науково-методичного супроводу професійного розвитку. В опитуванні взяли участь 353 педагогічних працівника за віком: до 30 років – 8,8%, 31-40 років – 22,7%, 41-50 років – 34%, понад 50 років – 34,6%; за кваліфікаційною категорією: спеціалісти – 13%, учителі другої категорії – 10,8%, учителі першої категорії – 22,1%, учителі вищої категорії – 54,1%, за званням: не

мають звання – 63,7%, старші вчителі – 16,7%, учителі-методисти – 11%, старші вихователі – 2%, вихователі-методисти – 5,7%, інші звання – 0,9%; за стажем педагогічної діяльності: 0-3 роки – 3,7%, 4-10 років – 11,6%, 11-20 років – 26,1%, понад 20 років – 58,6%; за місцевістю: міська – 100%.

На запитання «Якій формі професійного розвитку Ви віддасте перевагу?» (оберіть один із варіантів) педагоги обрали: вебінар – 36,3%, науково-практичний семінар – 14,2%, науково-практична конференція – 8,2%, тренінг – 38,2%, інше – 3,1%.

Із запропонованих тем найбільш актуальними та затребуваними для педагогічних працівників виявилися такі теми як «Індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагогічних працівників» – 54,1%; «Професійна компетентність педагогів НУШ» – 24,1%; «Форми і методи навчання здобувачів освіти в умовах НУШ» – 37,4%; «Професійний розвиток педагогів у системі методичної роботи ЗЗСО – 16,1%; «Роль соціальних мереж у професійному розвитку педагогів: успішні практики» – 33,1%.

Проектувальний етап (вересень 2023 року) передбачав розроблення плану спільних заходів з метою здійснення науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників в межах наукового співробітництва. Суб'єкти освітнього процесу планували освітній процес, уточнювалися деталі, визначалися і створювалися умови, необхідні для впровадження нововведень.

Процесуальний етап (2023 – перше півріччя 2025 рр.) передбачав залучення педагогів до експериментальної та науково-дослідної роботи, а саме до різних форм та методів роботи (науково-практичних конференцій, семінарів, тренінгів, майстер-класів, вебінарів, круглих столів тощо).

На цьому етапі за запитом педагогічних працівників в Центральному інституті післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України 30 жовтня 2023 року було проведено авторський вебінар на тему «Індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагогічних працівників» (рис. 1).

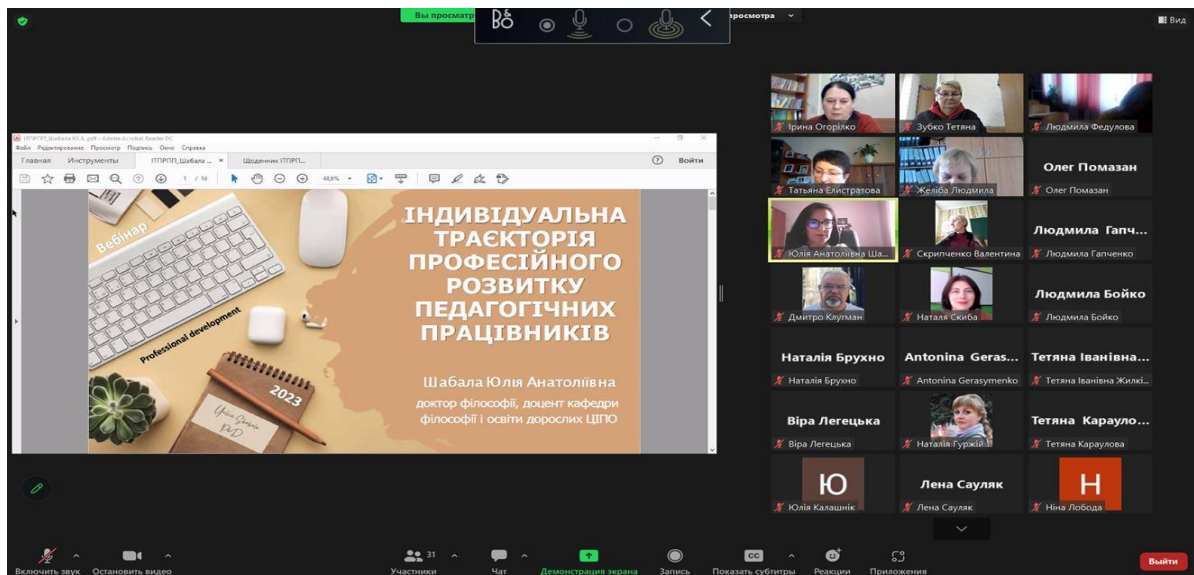

Рисунок 1 – Проведення вебінару «Індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагогічних працівників»

Зміст вебінару був спрямований на розвиток професійної компетентності педагогічних працівників щодо теоретичних і практичних аспектів реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників. Серед зареєстрованих – 95 педагогічних працівників м. Прилуки. Під час проведення вебінару було зацентровано увагу на сутності проблеми індивідуальної траєкторії професійного розвитку, запропоновано ресурси, інструменти та можливості для створення ефективного індивідуального плану професійного розвитку педагогічних працівників. Важливим та цінним практичним наробком була презентація щоденника індивідуальної траєкторії професійного розвитку для педагогічних працівників, який призначений для підтримки педагогічних працівників у процесі їхнього професійного розвитку. Представлена модель щоденника допоможе педагогам встановити цілі та професійну мету; створити ефективний план індивідуальної траєкторії професійного розвитку; відстежувати основні досягнення та успіхи у професійному розвитку, а також забезпечить можливість рефлексії та самооцінки своїх компетентностей. Учасники вебінару надали позитивний зворотній зв'язок щодо актуальності та важливості проведеного заходу, а також висловили вдячність за можливість професійно розвиватись у складні часи для

нашої країни. У підсумку обговорено наступні кроки щодо подальшої співпраці. Інформацію про подію розміщено на сайті ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України за покликанням: <http://surl.li/obubc>

Аналітико-рефлексивний етап (вересень-грудень 2025 рр.) передбачає оцінювання результатів самого процесу професійного розвитку педагогів, власного бачення своїх професійних здобутків, вибір альтернативних варіантів вирішення проблем професійного розвитку та подальшого застосування набутих компетентностей, обмін досвідом між педагогами. Виявлення недоліків та подолання труднощів під час проведення спільних заходів.

На разі триває залучення педагогів до експериментальної та науково-дослідної роботи кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», а саме до різних форм та методів роботи (науково-практичних конференцій, семінарів, тренінгів, майстер-класів, вебінарів, круглих столів тощо).

Висновки. Можемо стверджувати, що запровадження технології науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників в межах наукового співробітництва між ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН та КУ «Прилуцький центр професійного розвитку педагогічних працівників» Прилуцької міської ради Чернігівської області має вагомим значенням для професійного розвитку педагогів та підвищення якості освіти в цілому, оскільки дана технологія: по-перше, адаптована до індивідуальних потреб педагогічних працівників; по-друге, сприяє зміцненню наукового співробітництва між педагогами різних інституцій; по-третє, стимулює педагогічних працівників до впровадження інноваційних підходів в освітній процес та дозволяє здійснювати спільний аналіз результатів та рефлексії професійного розвитку.

Отже, здійснення науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників в межах наукового співробітництва дозволить подолати відірваність формальної, неформальної та інформальної освіти,

забезпечити безперервність професійного розвитку педагогічних працівників в умовах сьогодення.

Література:

1. Бирка М. Ф. Теорія та практика професійного розвитку вчителів природничо-математичних дисциплін у післядипломній освіті: монографія. Чернівці : Технодрук, 2015. 440 с.
2. Гущина Н.І. Науково-методичний супровід розвитку цифрової компетентності вчителів початкових класів. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2018. № 5(25). С. 57–62.
3. Експірієнс-технології професійного розвитку педагогів у відкритому університеті / Т. Сорочан, А. Гуржій, В. Зайчук, Л. Карташова. *Наука та освіта : зб.пр. XVI міжнар. наук. конф.* Хмельницький : ХНУ, 2021. С. 26–30.
4. Олійник В. В. Тенденції розвитку післядипломної освіти в умовах трансформації суспільства. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 1. С. 56–66.
5. Папач О.І. Актуальні проблеми надання науково-методичного супроводу діяльності вчителів природничо-математичних дисциплін в системі післядипломної педагогічної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2013. Випуск 42. С. 217–221.
6. Сидоренко В.В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти. *Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком*. КИЇВ: РА «Освіта України». 2016. № 7/8(48). С. 22–29.
7. Сорочан Т. М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика : монографія. Луганськ, 2005. 384 с.
8. Термінологічний словник. Теоретико-методичні засади трансформації професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти. Біла Церква: «ТОВ Білоцерківдрук», 2022. 96 с.

9. Чернікова Л. Науково-методичний супровід розвитку ІТ-компетентності вчителів. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 3. С. 144–148. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Npd_2013_3_44.pdf (дата звернення: 23.11.2023 р.)
10. Trusij O.; Parzhnytskyi V.; Shabala Y.; Lukiianchuk A.; Stovba T. On the development of the digital ecosystem in the field of education and science: Current digital trends. *Online Magazine of Educational Policy and Management, Araraquara*, v. 27, no. esp.2, p. e023047, 2023. DOI: 10.22633/rpge.v27iesp.2.18723. Available at: <https://periodicos.fclar.unesp.br/rpge/article/view/18723>. Accessed on: 10 Jan. 2024.

Abstract. *The article theoretically substantiates and analyzes an example of the practical experience of introducing the technology of scientific and methodological support for the professional development of pedagogical workers within the scope of scientific cooperation between the University of Education Management of the National Academy of Sciences and the MI «Prylutsk Center for the Professional Development of Pedagogical Workers» of the Prylutsk City Council of Chernihiv Oblast, which is due to crisis conditions (the COVID pandemic -19 and martial law), demands of innovative society and global technological changes. A survey was conducted to identify the needs and requests of pedagogical workers regarding scientific and methodological support for professional development. The stages of scientific and methodical support of the professional development of pedagogical workers within the scope of scientific cooperation have been determined and analyzed.*

Key words: *scientific and methodical support, technology of scientific and methodical support, scientific and methodical support within the scope of scientific cooperation, SIHE «University of Education Management» of the National Academy of Sciences of Ukraine, MI «Prylutsk Center for Professional Development of Pedagogical Workers» of the Prylutsk City Council of Chernihiv Oblast.*

Статтю надіслано: 02. 02. 2024
© Шабала Ю. А.